

Niilo Mäki INSTITUUTTI

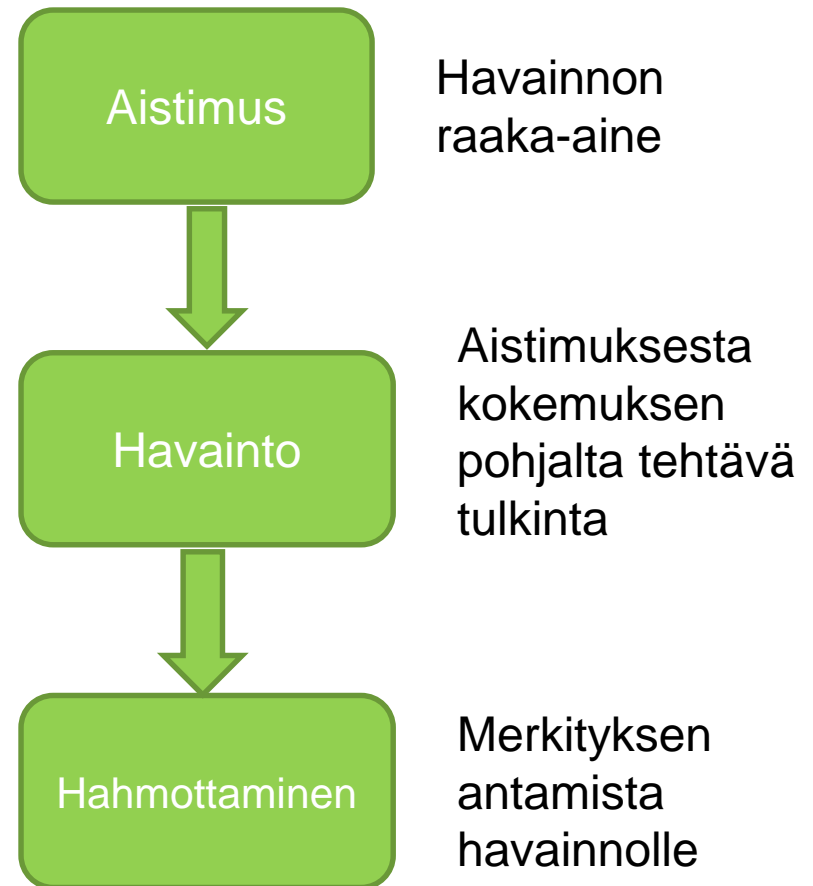
Hahmotusvaikeudet monikulttuurisissa ympäristöissä
Tiivistelmä koulutuksen teorettisesta perustasta

Sisältö

- Aistit ja hahmottaminen
- Visuo-spatiaaliset hahmotusvaikeudet
- Ympäristön ja kulttuurin vaikutukset hahmottamiseen
- Hahmotusvaikeudet eri ikävaiheissa
- Hahmotusvaikeudet monikulttuurisessa ympäristössä: itsearviointi ja palautteen antaminen
- Dynaaminen arviointi

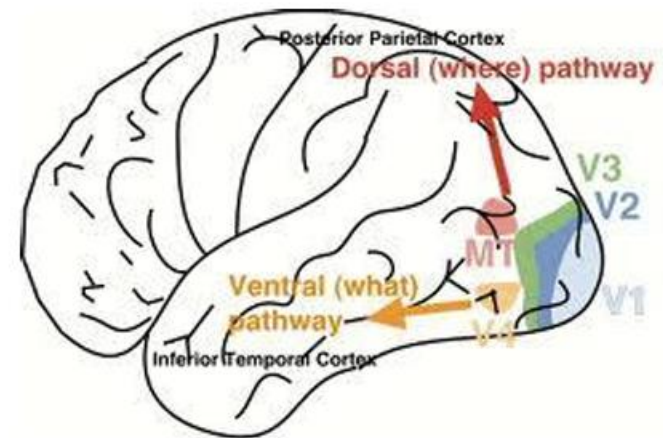
Aistit ja hahmottaminen

- Ihmisillä näköaisti on keskeisessä roolissa; näköinformaation käsittelyyn on varattu aivokapasiteetistamme huomattavasti suurempi osa kuin muihin aisteihin
- Näkeminen on aina tulkintaa ja perustuu aiempiin kokemuksiimme
- Ympäristömme vaikuttaa myös siihen, mikä on havaitsemisen kannalta oleellisinta

Visuo-spatiaaliset hahmotusvaikeudet

- Kattokäsite vaikeuksille, jotka johtuvat aivojen poikkeuksellisesta tavasta käsitellä näönvaraista ja tilallista informaatiota ("mikä/mitä" ja "missä" -reitit).
- Kuvaa hahmottamiseen liittyviä vaikeuksia, joilla on eri tavoin merkitystä oppijoiden tiedonkäsittelyyn ja toimintakykyyn.
- Ei virallinen diagnoosi.
- Voi esiintyä erillisinä tai päällekkäistyä muiden oppimisvaikeuksien kanssa.

Keskeinen kysymys kuuluukin: Milloin on kyse varsinaisista hahmotusvaikeuksista ja milloin taas vaikeudesta hahmottaa? (ns. harjaantumattomuus, itselle vieras ympäristö/kulttuuri)

Ympäristön ja kulttuurin vaikutukset hahmottamiseen

- Spatiaalinen kognitio on kehittynyt rinnakkain kulttuurievoluution ja ympäristövaatimusten kanssa.
- Spatiaalisten taitojen on havaittu liittyvän merkittävästi maantieteellisten olosuhteiden monimutkaisuuteen ja ympäristön asettamiin selviytymisvaatimuksiin.
- Useissa tutkimuksissa on havaittu kulttuurienvälisiä eroja spatiaalisissa taidoissa maailmanlaajuisesti. Erot ovat kuitenkin usein pieniä.
- Lisäksi on havaittu, että erot spatiaalisessa kognitiossa ovat ryhmittyneet taloudellisen vaurauden ja sukupuolten eriarvoisuuden mukaan.

Hahmottamisen toiminnallista jaottelua

Staattinen

Yksi tarkasteltava kohde kerrallaan

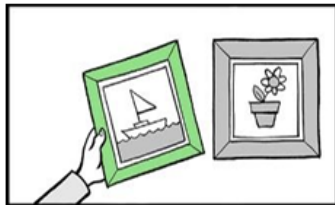
LÖYDÄ JA TUNNISTA

Dynaaminen sijaintien suhde

MUOKKAA JA KOKOA

Useamman samaan aikaan tarkasteltavan kohteen välinen suhde

SIJOITA JA SUHTEUTA

LIIKU JA SUUNNISTA

Hahmotushäiriöillä tarkoitetaan sellaisia ajattelutoimintojen vaikeuksia, joissa aistihavainnosta ei pystytä muodostamaan kohteen tunnistamisen, käsittelyn tai asioiden välisten sijainti-, etäisyys- tai liikesuhteiden ymmärtämisen kannalta mielekästä, toimintaa tukevaa mielikuvaa.

© Nuorten Hahmola -hanke 2022

Hahmotusvaikeudet eri ikävaiheissa

Pienet lapset	Esikouluikä	Alakouluiässä	Yläkouluiässä
Vaikeiden tehtävien välttely	Vaikeus ajan hahmottamisessa	Kouluaineista näkyy erityisesti matematiikassa	Erityisesti historia ja maantieto vaikeita
Arjen taidot vaikeita	Kirjainten ja numeroiden opettelu vaikeaa	Lukemisen ja kirjoittamisen opettelu vaikeaa	Tiedon soveltaminen ja yhdistely vaikeaa
Tavaroiden tunnistaminen ja löytäminen vaikeaa	Avaruudelliset käsitteet epäselviä	Kömpelyys	Tilan hahmottamisen haasteet
Hakeutuminen kielellisiin leikkeihin	Visuomotorinen ja hienomotorinen kömpelyys	Itsenäisen liikkumisen välttely	Kapinointi vaatimuksia ja tehtäviä vastaan
Epävarmuus ja takertuminen aikuiseen	Oikean ja vasemman oppiminen vaikeaa	Taulu- ja vihketyöskentely vaikeaa	Näkyy mahd. myös sosiaalisissa suhteissa

Hahmotusvaikeudet monikulttuurisessa ympäristössä: Itsearviointi ja palaute

- Selvitä opiskelijan taustaa ja lähtökulttuuria!
- Kulttuurieroja siinä, miten ihminen on tottunut kokemaan ja käsittelemään itseensä kohdistuvaa arviointia tai omia epäonnistumisiaan
- Yksilökeskeinen kulttuuri: ihminen ymmärtää toisten arvioinnin kohdistuvan hänen toimintaansa yksilönä. Hän on myös oppinut arvioimaan itse itseään esim. työntekijänä tai työryhmän jäsenenä
- Yhteisöllinen kulttuuri: ei olla totuttu oman toiminnan arvioimiseen. Pyritään säilyttämään harmonia ja varotaan ristiriitoja.
- Kasvojen menettäminen; Muiden ihmisten kuullen annetun negatiivisen palautteen vastaanottaminen voi olla maahanmuuttajataustaiselle raskasta.
 - kasvojen menetys
 - häpeän tuottaminen koko perheelle ja suvulle

Olennaista dynaamisessa arvioinnissa

- Taitojen harjoittelu
- Oppimisen havainnoiminen ja vahvuuksien tunnistaminen
- Oppimisen ohjaaminen → oikea-aikainen tuki ja palaute
- Taitojen tunnistaminen
- Osallistujien aktiivisuus
- Itse- ja vertaisarviointi tärkeää → oppijan osallisuuden vahvistaminen.

Arvioinnin perusohje

- rajaa arviointia, mieti tarkat tavoitteet
- kirjaa arviointia ylös
- opeta arvioitua taitoa
 - mallinna
 - piirrä ja valokuvaa
 - selvennä sanastoa
 - laita oppimisympäristöön muistin tukia (esim. havainnekuvia koneen langoittamisesta)
 - toista ja yliopeta
 - jos on pulmaa, pilko pienempiin osiin
- Toista arviointi samankaltaisena →
karttuivatko taidot?

Hahmotustaitojen dynaamisesta arvioinnista

Tarkista esimerkiksi, ymmärtääkö opiskelija

kolmiulotteisia kuvioita

työpiirustuksia

rakennuspiirustuksia

karttoja

mittasuhteita

Sujuuko suunnistaminen? Itsenäinen liikkuminen?

Tee arvioinnista tarkat muistiinpanot.

Opeta sitten arvioitua taitoa pilkotusti ja systemaattisesti.

Auttoiko räätälöity, oikealta taitotasolta lähtevä opetus oppijaa?

Huom! Opettajan tulee tunnistaa hahmottamisen nelikentän taidot. Pitää tietää, mitä arvioidaan.

